یادداشت

ارز؛ خط مقدم مقاومت

پویا جبل‌عاملی

خبرگزاری‌های بین‌المللی هفته گذشته جزئیات فشارهای جدید آمریکایی‌ها به تمامی خریداران آسیایی نفت ایران را عمومی کردند. آمریکایی‌ها به دنبال آن هستند در روز ۵ نوامبر که فرصت ۱۸۰ روزه بازگشت تحریم‌ها تمام می‌شود، خرید نفت مشتریان آسیایی به صفر رسیده باشد. به جز چین که به طور شفاف بیان کرده است به خرید نفت خود از ایران ادامه می‌دهد، ژاپن، کره‌جنوبی و هند اعلام موضع نکرده‌اند.

این سه کشور با وجود امید به گرفتن مجوز از اوفک برای خرید نفت ایران به شرط کاهش شدید آن، اقدامات خود را برای جایگزینی نفت خریداری از ایران آغاز کرده‌اند. کشورهای دنیا از اروپا تا آسیا با وجودی که از اقدامات دولت تندرو ترامپ منزجر هستند و با وجودی که می‌دانند جمهوری اسلامی ایران، در این مساله مورد تعدی و ظلم قرار گرفته است، اما قادر به اعمال اراده ملی خود نیستند و این ویژگی تاسف‌آور جهان امروز است. استقلال کشورها تحت‌سیطره ایالات‌متحده است.

فارغ از این، دیگر کم و بیش مشخص است که آمریکا یک محاصره تمام‌عیار اقتصادی را برای ما ترتیب داده است و البته راه خروج از آن، مقاومت تا زمانی است که طرف مقابل در یابد، باید به استراتژی دولت پیشین آمریکا برگردد و توافق احیا شود.

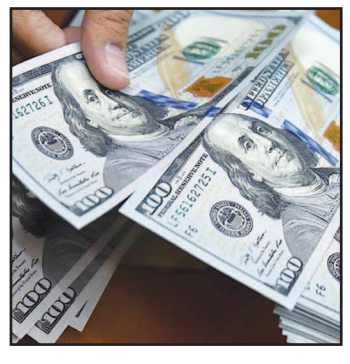
یکی از خطوط اصلی مبارزه در این جبهه مقاومت، مسائل ارزی است. به‌نظر می‌رسد درآمد نفتی کشور در اواسط پاییز به مراتب پایین‌تر از دوره پیش‌بر جام باشد و از همین‌رو برنامه‌ریزی دقیق برای اطمینان یافتن از تهیه کالاهای حیاتی و دارو برای مدت زمان مشخص باید انجام شود. به‌نظر می‌رسد می‌توان نیمی از گروه اول کالایی را که هم‌اکنون در دولت تهیه شده است، در این بخش قرار داد که احتمالا تامین ارز آن حدود ۹ میلیارد دلار خواهد بود و با نظارت دقیقی بر حلقه‌های تامین تا مصرف این کالاها، می‌توان ارز این کالاها را به نرخ رسمی تخصیص داد. فراتر از این حجم از کالاها، که در شرایط فعلی تامین آنها باید جزو وظایف اصلی دولت در نظر گرفته شود، مکانیزم تخصیص و تهیه بقیه کالاها باید بر مبنای سیگنال‌های قیمتی بازار صورت پذیرد.

در شرایطی که درآمد ارزی با شوک منفی مواجه است، لازم است تقاضای ارز کنترل شود و هیچ ابزاری مفیدتر و سودمندتر از قیمت بازار، نمی‌تواند تقاضا را کنترل کند. دولت باید از این ابزار برای تعادل بخشی عرضه و تقاضای ارز استفاده کند.

ضمن آنکه با وجود اطمینان از کسری بودجه شدید در پی تحریم نفتی که در نهایت می‌تواند از طریق فشار بر متغیرهای پولی تورم بالایی را به اقتصاد تحمیل کند، فروش مازاد ارز آن کالاهای اساسی به قیمت بازار می‌تواند بخش قابل توجهی از کسری بودجه را پوشش دهد و با تعادل بخشی در بودجه، از فشارهای تورمی بکاهد. بهره بردن از قیمت تعادلی ارز، ضروری‌ترین سیاستی است که امروز دولت باید هرچه سریع‌تر به آن مجهز شود.

از سوی دیگر، در حالی که کانال‌های بانکی باز شده توسط برجام، همزمان با تحریم‌های نفتی بسته خواهد شد، شبکه غیرمتمرکز صرافی‌ها باید بار دیگر چون گذشته آغاز به کار کند تا بتوان راه‌های دور زدن تحریم‌ها را پی‌ریزی کرد.

اگر بخواهیم شبیه‌سازی انجام دهیم، کانال نقل و انتقال ارز، باید همانند سیستم عصبی گیاهان غیرمتمرکز باشد تا بتواند در مقابل حملات اوفک مقاومت کند. این نیز با باز گذاشتن هرچه بیشتر دست بخش خصوصی در این حیطه میسر است. سیاست قیمتی که شرح آن رفت حمایت‌کننده و سازگار با این رویکرد در قبال نقل‌وانتقال ارز است.

پس از انتشار فهرست دریافت‌کنندگان ارز مشخص شد

آشفتگی در تخصیص ارز به واردکنندگان

PDF Compressor Free Version

امین قلعه‌ای

تخصیص ارز دولتی برای واردات کالات حالا به ماجرای دنباله دار و پر حاشیه برای دولت تبدیل شده است. ماجرایی که گمان نمی رود به همین سادگی ها قابل رفع و رجوع باشد. ماجرا از زمانی آغاز شد که فروشندگان موبایل در بازار علاءالدین به دلیل افزایش شدید قیمت دلار تصمیم به بستن مغازه‌ها و تحصن گرفتند.

این اقدام بلافاصله به پاساژهای مجاور کشیده شد. تجمع کنندگان در پاساژ چارسو به هم پیوستند و با شعار «دلار ده تومانی نمی خواهیم» تجمعی بزرگ را در این پاساژ شکل دادند. ساعتی بعد وزیر ارتباطات که از جلسه هیات دولت می آمد، در جمع تجمع کنندگان حاضر شد. او همان شب در حساب توئیتریش نوشت: «امروز پس از جلسه دولت، در بازار چارسو حضور پیدا کردم. فعالیت کسبه به حالت عادی بازگشته است» آقای وزیر که تا همین جا در شبکه‌های اجتماعی به خاطر این اقدام شجاعانه‌اش با تحسین کاربران شبکه‌های اجتماعی مواجه شده بود. در توئیتی دیگر نوشت: «لیست شرکت هایی که به آنها ارز ۴۲۰۰ تومانی برای واردات گوشی تلفن همراه، تخصیص یافته، با هماهنگی بانک مرکزی و وزارت اقتصاد تا ساعاتی دیگر توسط روابط عمومی وزارت ارتباطات منتشر خواهد شد.». وزیر ارتباطات با این توییت نشان داد که عده ای از واردکنندگان موبایل، علی رغم دریافت ارز دولتی، گوشی‌های وارداتی به قیمت ارز آزاد به فروش رسانده‌اند. این در حالی بود که تا پیش از این بسیاری از مسئولان عامل اصلی افزایش قیمت دلار را نوسانات نرخ ارز اعلام کرده بودند. به عنوان مثال رئیس اتحادیه فروشندگان موبایل در شهر اصفهان در مورد دلیل افزایش شدید قیمت این کالا گفته بود: «در حال حاضر مهم‌ترین دلیل افزایش قیمت محصولات این صنف، افزایش قیمت دلار است و کاهش عرضه تأثیر چندانی بر قیمت‌ها نداشته است، در واقع تغییرات شدید قیمت ارز باعث شده تا بسیاری از فروشندگان از ارائه محصولات خود خودداری کنند.»

شرکت ۲۶ روزه‌ای که شگفتی افرید!

انتشار فهرست شرکت‌های واردکننده موبایل که به آنها ارز دولتی تخصیص یافته ساعتی پس از توئیت وزیر ارتباطات بهت همگانی را به همراه داشت. ابراهیم درستی رئیس اتحادیه صنف فروشندگان دستگاه‌های صوتی و تصویری، تلفن همراه و لوازم جانبی در واکنش به انتشار این لیست گفت: «دیشب اعتراض خود را به اطلاع وزیر رساندم که چرا باید یک شرکت فعال در زمینه دام و طیور باید برای واردات گوشی اقدام کند، همچنین مطرح شد که چرا یک شرکت که در یک ماه اخیر فعالیت خود را شروع کرده است، به عنوان اولین شرکت دریافت‌کننده نرخ ارز ۴۲۰۰ تومانی ۲۶۰ میلیون یورو (معادل ۱۰۹ میلیارد تومان) دریافت کرد.» در فهرست مورد اشاره ابراهیم درستی اما شگفتی‌های دیگری هم وجود داشت. هیچ اطلاعاتی در مورد برخی شرکت‌های وارد کننده وجود نداشت. بسیاری از شرکت‌ها، ارز دریافتی بابت واردات موبایل را یا کلا خرج نکرده بودند یا بخشی از آن را هزینه کرده بودند. در این فهرست شرکت‌هایی وجود داشتند که علی رغم فعال بودن درگاه فروش اینترنتی، در سایت خود هیچ قیمتی را برای گوشی همراه وارداتی ثبت نکرده بودند. این تخلفات باعث شد، آذری جهرمی همچنین در گفتگو با خبر ساعت ۲۱ از سه راهکار ضربتی وزارت ارتباطات برای تنظیم بازار خبر دهد. علاوه بر انتشار لیست شرکت‌هایی که از ارز ۴۲۰۰ تومانی برای واردات بهره برده‌اند در راستای استیفای حقوق مصرف کنندگان، از طریق سامانه #۷۷۷۷*، امکان استعلام شماره سریال تلفن همراه و دریافت پاسخ در خصوص تامین گوشی تلفن همراه از طریق ارز ۴۲۰۰ تومانی فراهم شده است که بدین ترتیب افرادی که زیان دیده هستند می‌توانند از طریق تعزیرات، زیان خود را جبران کنند و برای خریدهای آتی می‌توانند از نحوه واردات گوشی مطلع شوند.

دستور رئیس جمهور به وزیر صنعت

فردای قائله موبایل، بازار تهران نیز شاهد تعطیلی مغازه‌ها و تحصن بود.

وزیر صنعت، معدن و تجارت در اظهار نظری عجیب اعلام کرد: بانک مرکزی اسامی افرادی را که ارز ۴۲۰۰ تومانی به آنها داده شده است در اختیار دارد؛ بنابراین ما به عنوان وزارت صنعت نمی‌توانیم که نام ثبت سفارش شدگان را افشا کنیم

تجمع بازاریان به میدان بهارستان کشیده شد. معترضین از نمایندگان مجلس کنترل بهای ارز و تورم را می‌خواستند. ساعتی بعد واعظی رئیس دفتر روحانی از سخنان مهم رئیس جمهور در دومین نشست هم اندیشی مسئولان ارشد دولت خبر داد. رئیس جمهور در این نشست با بیان اینکه مردم ما باید احساس کنند زندگی ضروری و روزمره آنها تحت هر شرایطی تأمین خواهد شد، گفت: «وزیر صنعت، معدن و تجارت باید صریحا به مردم بگوید که چه اقلام و جنس‌هایی به کشور به وفور وارد می‌شود و قیمت آنها تغییر نخواهد کرد و اگر این اقدام نیاز به ارز دارد ما تحت هر شرایطی آن را تأمین خواهیم کرد. بانک مرکزی موظف است به مردم توضیح دهد که برای چه کارهایی ارز رسمی و به چه میزان پرداخت شده است. ما باید از مردم کمک بگیریم و آنها می‌توانند به دولت کمک کرده و بر امور نظارت داشته باشند و این حق آنهاست که بدانند چه کسی و به چه میزان و برای چه کاری ارز دریافت کرده و قیمت جهانی محصولی که با آن ارز وارد شده چقدر است.» روحانی با بیان اینکه باید از فضای مجازی استفاده کرد و به مردم بگوییم در این مدت به چه کسی و به چه قیمتی و برای چه جنسی ارز دادیم، گفت: «مردم برای تأمین زندگی روزمره خود و داروها و نیازهای خود نباید دغدغه داشته باشند و این مسئولیتی است که بر دوش ماست.» این اظهارات رئیس جمهور به روشنی نشان می‌داد که موضوع ارز ۴۲۰۰ تومانی حالا به یکی از دغدغه های افکار عمومی تبدیل شده است.

نافرمانی وزیر صنعت از دستور رئیس جمهور

سه روز پس از سخنان رئیس جمهور، وزیر صنعت، معدن و تجارت در اظهار نظری عجیب اعلام کرد: «بانک مرکزی اسامی افرادی که ارز ۴۲۰۰ تومانی را به آنها داده شده است را در اختیار دارد؛ بنابراین ما به عنوان وزارت صنعت نمی‌توانیم که نام ثبت سفارش شدگان را افشا کنیم، چرا که در این صورت به جنگ بخش خصوصی رفته‌ایم. این در حالی است که لیست اعلامی از سوی وزیر ارتباطات نیز اسامی افرادی بود که تخصیص ارز داشتند و تامین ارز آنها صورت نگرفته بود، ما نمی خواهیم به جنگ اقتصاد کشور برویم و اقتصاد را به هم بریزیم، بنا بر این با استفاده از نیروی عقل خدادادی، تصمیماتی خواهیم گرفت که به صلاح اقتصاد باشد.» این اظهارات در نخستین گام با واکنش وزیر ارتباطات مواجه شد. محمدجواد آذری جهرمی امروز در جمع خبرنگاران در فرودگاه پیام کرج در همان روز گفت: برای شناسایی ارزبگیران، هم بازرسی کل کشور و هم سازمان تعزیرات وارد عمل شده‌اند. وی ادامه داد: تجربه نشان داده مردم در هر زمان که کشور در حوزه‌های اقتصادی و بین‌المللی دچار مشکل شده، صبوری به خرج داده و تحمل کرده‌اند. وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات افزود: مردم با مشکلات همه‌جوره کنار می‌آیند ولی نمی‌توانند فساد را تحمل کنند. وی با اشاره به اینکه برخی برای انتشار لیست ارزبگیران بهانه‌هایی می‌آورند که به هیچ وجه قابل قبول نیست، ابراز کرد: «این روند باید یک بار برای همیشه به اتمام برسد و شفاف‌سازی‌های لازم انجام شود چون این شفاف‌سازی‌ها به رشد اقتصادی کشور کمک می‌کند. از همکاران خود انتظار می‌رود به‌جای دستگاه قضا نسبت به انتشار لیست ارزبگیران در وزارتخانه متبوع خود اقدام کنند.» جهرمی همچنین در حساب توئیتر خود در مورد اظهارات وزیر صنعت نوشت: «با ایمان قلبی که بر پایه عقل خدادادی است، می‌گویم فساد، موریانه و عامل بی‌ثباتی اقتصاد کشور است. بخش خصوصی پاکدست از انتشار لیست ارزبگیران حمایت کرده و خواهد کرد؛ باید به جنگ اقتصاد رانتی رفت.»

واکنش بخش خصوصی به اظهارات وزیر صنعت

واکنش به اظهارات شریعتمداری اما محدود به وزیر ارتباطات نبود. پدارم سلطانی نایب رئیس اتاق ایران در حساب توئیتری خود نوشت: «اتاق بازرگانی رسماً برای انتشار اسامی کسانی که دلار ۴۲۰۰ تومانی گرفته اند به رئیس کل بانک مرکزی نامه زده است. این امر در توئیت‌های من هم بارها تکرار شده است.». سلطانی در این توئیت به نامه غلامرضا شافعی رئیس اتاق بازرگانی ایران به سیف اشاره می کرد. رییس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در نامه‌ای به رییس کل بانک مرکزی به منظور ایجاد شفافیت در بازار درخواست کرد تا فهرست واردکنندگانی که تاکنون ارز ۴۲۰۰ تومانی دریافت کرده‌اند، در اختیار پارلمان بخش خصوصی قرار گیرد. غلامحسین شافعی در نامه‌ای به رییس کل بانک مرکزی ضمن تقدیر از تلاش های ولی الله سیف و همکارانش در بانک مرکزی، خواستار افشای اسامی افرادی شد که برای واردات، ارز ۴۲۰۰ تومانی دریافت کردند. رییس اتاق ایران پیرو مذاکره با رییس کل بانک مرکزی در نشست شورای پول واعتبار، طی نامه‌ای به شماره ۱۰/۱/۳۱۹۶/ص که در تاریخ ۲ تیرماه سال جاری برای بانک مرکزی ارسال شده، از وی درخواست کرد به منظور ایجاد شفافیت در بازار و کنترل نوسانات قیمتی اخیر، فهرست کاملی از واردکنندگانی که به آنها ارز با نرخ ۴۲۰۰ تومان اختصاص پیدا کرده، در اختیار اتاق ایران قرار گیرد. در واکنش به اظهارات شریعتمداری هم در واکنش به اظهارات وزیر صنعت هشتک #عقل #خدادادی را در شبکه اجتماعی راه انداختند تا اعتراض خود به این اظهرات را نشان دهند.

نامه شریعتمداری به سیف

یک روز بعد و در حالی که رسانه‌ها سخنان وزیر صنعت را به منزله مخالفت او با دستور رئیس جمهوری ارزیابی کردند، در حالی که یک منبع نزدیک به محمد شریعتمداری به خبرگزاری ایسنا گفت وی چنین منظوری نداشته و تنها قصدش تفکیک بین ثبت سفارش کنندگانی است که ارز دولتی دریافت می کنند، از ثبت سفارش کنندگانی که به آنها ارز دولتی تخصیص داده نمی‌شود. ساعاتی بعد رسانه ها از نامه شریعتمداری به رئیس کل بانک مرکزی برای اعلام عمومی اسامی شرکت‌هایی خبرداد که برای واردات ارز ۴۲۰۰ دویست تومانی دریافت کرده اند. بانک مرکزی ایران در واکنش به نامه وزارت صنعت، دیروز فهرست شرکت‌هایی را که در چارچوب طرح مدیریت بهینه منابع ارزی کشور، از تاریخ ۲۱ فروردین ماه سال جاری تاکنون ارز رسمی به نرخ ۴۲۰۰ تومان برای واردات کالا دریافت کرده اند، منتشر کرد. این فهرست شامل نزدیک به یک هزار و ۵۰۰ شرکت دریافت کننده ارز دولتی است و در آن نام واردکنندگان میوه، حبوبات، چای، برنج، گوشت گوساله و گوسفندی و همچنین لوازم خانگی، تلفن‌های همراه، لپ تاپ و لوازم تاسیساتی مشاهده می‌شود. بر مبنای بیانیه روابط عمومی بانک مرکزی جمهوری اسلامی، انتشار این فهرست «با هدف شفاف سازی و دسترسی آزاد شهروندان به اطلاعات و نیز با توجه به تاکید و دستور رییس جمهوری» صورت گرفته است. در بیانیه بانک مرکزی آمده بود: این گزارش به درخواست وزارت صمت (صنعت، معدن و تجارت) برای کالاهایی که از سوی آن وزارتخانه مشخص شده، تهیه شده است؛ بنا بر این در بر گیرنده تمام کالاهای تامینِ ارز شده توسط بانک مرکزی نیست.

افزایش بی رویه قیمت‌ها، همچنین ناهماهنگی در نحوه تخصیص ارز دولتی و همچنین ضعف نظارات بر نحوه توزیع کالاهای وارداتی و قیمت گذاری آنها به خوبی نشان می دهد که بر خلاف ادعاهای تیم اقتصادی دولت، هیچ تمهیدی برای کنترل این فرآیند از سوی مدیران اقتصادی دولت اندیشیده نشده بود

شبهات افزایش یافت

انتشار فهرست شرکت های دریافت کننده ارز دولتی اما بر شبهات افکار عمومی در مورد نحوه تخصیص ارز دولتی افزود. برای مثال دو شرکتی که یک ماه قبل از تعیین نرخ ارز دولتی اساسنامه خود را تغییر دادند و واردات دام و خوراک را اضافه کردند، پس از تغییر اساسنامه خود به میزان ۱۲۰ هزار یورو لوبیا چیتی وارد کرده‌اند.

جالب اینجاست که یکی از این دو شرکت وارد کننده پارچه بوده است و دیگری نیز در عرصه سنجش بتن در حال فعالیت بوده است. این شرکت هم چنین در ردیف دیگری ۱۴۰ هزار یورو بابت واردات چای و بالغ بر ۶ هزار یورو نیز بابت واردات کاغذ ارز دولتی دریافت کرده است. لیست منتشر شده از سوی بانک مرکزی درباره شرکت‌های دریافت کننده ارز دولتی حاکی از آن است که یک شرکت خودروساز با تعرفه چای ساز و قهوه ساز، ارز دولتی دریافت کرده است. شرکت خودروسازی «ماموت خودرو» با تعرفه چای‌ساز و قهوه ساز از بانک مرکزی ۳۶۴۱ یورو، ارز دولتی دریافت کرده است. نکته جالب توجه و ورزشی این لیست، حضور موسسه ورزشی البدر بندرکنگ است که این موسسه هم دلار ۴۲۰۰ تومانی برای وارد کردن تایر خودرو سواری و تایر کامیون و اتوبوس دریافت کرده است. این موسسه برای تایر خودرو سواری معادل ۱ میلیون و ۶۸۲ هزار و ۶۸۹ یورو از بانک مرکزی گرفته است. موسسه البدر همچنین مبلغ ۵۱۰ هزار و ۳۳۶ یورو از بانک مرکزی و ۲۰۶ هزار و ۷۰۴ یورو از سامانه الکترونکی نظام یکپارچه معاملات ارزی (نیما) برای تایر اتوبوس و کامیون دریافتی داشته است.

دولت، آماده نبود

افزایش بی رویه قیمت ها، همچنین ناهماهنگی در نحوه تخصیص ارز دولتی و همچنین ضعف نظارات بر نحوه توزیع کالاهای وارداتی و قیمت گذاری آنها به خوبی نشان می دهد که بر خلاف ادعاهای تیم اقتصادی دولت، هیچ تمهیدی برای کنترل این فرآیند از سوی مدیران اقتصادی دولت اندیشیده نشده بود. امری که حالا با ورود رسانه ها به موضوع هر روز ابعاد جدیدی از هرج و مرج در این حوزه در حال افشا است. آیا تغییرات احتمالی در تیم اقتصادی کابینه به بهبود این روند منجر خواهد شد؟ باید منتظر ماند و دید.